

II OSA. KÜSIMUSED. 60 P

Õpilase ees- ja perekonnanimi: _____

EESTI AJALUGU 30 p

I. EESTI 1918–1944 15 p

1. Eesti iseseisvumine. (7p)

Loe mõlemad allikad läbi. Vasta küsimustele allikate ja oma teadmiste põhjal.

Allikas A. Tasapisi kasvas siiski rahva hulgas arusaam kodumaa kaitsmise vajalikkusest, suurenes rahvaväelaste arv ning paranes relvastus ja varustus. Ühtlasi korraldati ümber vägede juhtimine – sõjavägede ülemjuhatajaks määrati Johan Laidoner – ning saadi abi välisriikidelt. Detsembri keskel saabus Tallinna Briti laevastikueskaader, aastavahetusel jõudsid rindele vabatahtlikud Soomest, mõnevõrra hiljem ka Taanist ja Rootsist. Välisabi saabumine tõstis rahva meeleolu, sest veenduti, et väike Eesti ei seisa hiiglasliku Venemaa vastu üksi. /... /

Rahulepingule kirjutati alla alles 2. veebruaril 1920. Leping lõpetas sõja, tagas Eestile soodsa idapiiri ning lahendas mitmed majanduslikud (varade jaotamise) probleemid. Venemaa tunnustas tingimusteta Eesti iseseisvust ja loobus igaveseks ajaks kõigist varasematest õigustest Eesti suhtes. Tartu rahu oli olulisim välisleping kogu omariikluse ajaloos.

E. Värä, T. Tannberg, A. Pajur. Lähiajalugu. Ajaloopik 9. klassile. I osa. Tallinn, 2006. Lk 69, 71.

Allikas B. Kapitalistlikud suurriigid ja eesti kodanlus koondasid Tallinna alla suure sõjaväe. Sinna kuulus ka vene valgekaartlasi ja soome palgasõdureid. Merelt toetas neid vägesid Inglise laevastik. Kodanlikul sõjaväel läks korda peatada Punaarmee edasitung ja minna ise vastupealetungile. Punaarmee tõrjuti ägedate lahingutega Eesti piiridest välja. /... /

Eestis jäi püsima kodanluse võim. Kuid eesti töölised ja talupojad ei tahtnud sõdida Nõukogude Venemaa vastu ja nõudsid, et kodanlik valitsus sõlmiks rahu. Kodanlikus sõjaväes algasid sõdurite vastuhakud. Tallinna töölised streikisid. See kõik sundis Eesti kodanlust sõda lõpetama. 1920. aasta veebruarikuu algul sõlmitigi Tartus rahu.

H. Palamets. Jutustusi kodumaa ajaloost IV klassile. Tallinn, 1987. Lk 136–138.

1.1. Milles sarnanevad allikas A ja allikas B? Too üks näide.

1.2. Milles erinevad allikas A ja allikas B esitatud suhtumine kirjeldatud sündmustesse? Vali üks asjaolu ja võrdle.

1.3. Miks puhkes vabadussõda? _____

1.4. Mis riigid sõlmisid Tartu rahulepingu?

1) _____ 2) _____

Täidab
hindaja

7 p

☐

ÜL 1

1 p

☐

1 p

☐

1 p

☐

1 p

☐

1.5. Miks on Tartu rahuleping olulisim välisleping Eesti Vabariigi ajaloos?

Täidab
hindaja

1 p

5

 $2p$

6

1.6. Milline on olnud Johan Laidoneri roll Eesti ajaloos? Too kaks näidet.

2. Iseseisvuse kaotus. (4 p)

Pildil on kujutatud Eesti Vabariigi ja Nõukogude Liidu vahel sõlmitud lepingute kajastust Postimehe esiküljel. Vasta küsimustele allika ja oma teadmiste põhjal.

4 p

 $\ddot{U}_L 2$ [illegible]

2.1. Mis nime all tunneme veel allikas nimetatud „wastastikuse abistamise pakti”? Miks?

Nimetus: _____

Põhjused: _____

1 p

7

2.2. Nimeta lepinguosaliste riikide juhid.

Eesti Vabariik:

Nõukogude Liit: _____

2.3. Pane aastatel 1939-1941 aset leidnud sündmused kronoloogiliselt õigesse järjekorda.

1 p

Q

	Saksa okupatsiooni algus Eestis
	Eesti liitmine Nõukogude Liidu koosseisu
	Molotovi-Ribbentropi pakti (MRP) allakirjutamine
	Saksamaa sõjaline kallaletung Nõukogude Liidule

3. Okupatsioonid. (4 p)

3.1. Otsusta, kas tabelis toodud sündmused iseloomustavad Nõukogude okupatsiooni, Saksa okupatsiooni või mõlemat. Tee tabeli rea sobivasse lahtrisse pluss (+).

Kõik õiged 3 p, 3-4 õiget 2 p, 1-2 õiget 1 p.

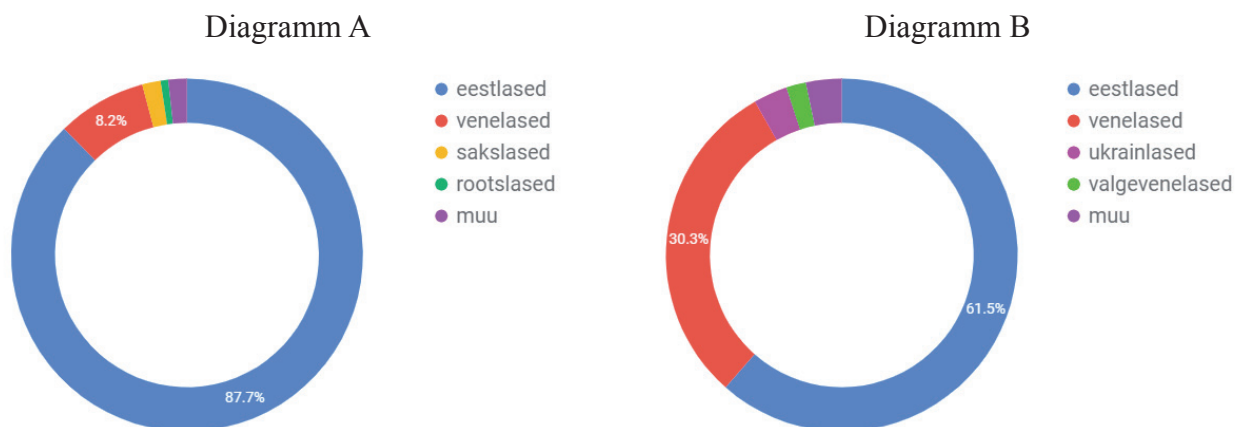
	Nõukogude okupatsioon	Saksa okupatsioon	Mõlemad
poliitilised repressioonid			
juuniküüditamine			
vastupanuliikumine			
holokaust			
riigistatud maade jagamine uusmaasaajatele			

3.2. Kuidas mõista 1940. aastate alguses Eestis rahvasuus levinud laulukest „Oh võtkem kiita kõigest väest, meid röövel päästis röövli käest!“?

II. EESTI 1944–1991 10 p

1. Eesti rahvastik. (2 p)

Vasta küsimustele diagrammide ja oma teadmiste põhjal.



1.1. Üks diagrammidest kujutab rahvastiku koosseisu neli aastat pärast Eesti iseseisvumist ja teine kaks aastat enne Eesti iseseisvuse taastamist. Kumb diagramm kujutab iseseisvuse taastamise eelset seisu? Põhjenda oma arvamust.

Iseseisvuse taastamise eelne on diagramm _____

Põhjendus: _____

1.2. Too välja üks 20. sajandil aset leidnud sündmus, mis muutis märgatavalt Eesti rahvastiku koosseisu. Põhjenda oma valikut.

Sündmus: _____

Põhjendus: _____

Täidab
hindaja

4 p

ÜL 3

3 p

1 p

2 p

ÜL 1

1 p

1 p

2. Perestroika ja uus ärkamisaeg. (4 p)

Loe tekst läbi. Vasta küsimustele teksti ja oma teadmiste põhjal.

1987. a septembris töötas rühm Eesti majandusteadlasi välja uue majandusprogrammi. Programm näitas Eesti NSV võimalusi iseseisvaks majandamiseks. Üks perestroikaageid NSV Liidu kooshoidmise argumente oli väide, et liiduvabariigid ei tule ise majanduslikult toime. /.../

Programmi järgi pidid Eesti NSV majanduse aluseks saama väärtusseadused ja kaubalis-rahalisel suhtel. Eesti NSV territooriumil paiknev majandus pidi alluma ainult Eesti NSV valitsusele. Eelistada tuli majandusvaldkondi, mis põhinevad kohalikul ressursil, on kultuuriliselt vastuvõetavad ja majandustraditsioonidega kooskõlas. Kaubavahetus teiste liiduvabariikide ja välisriikidega pidi toimuma turu kaudu ning põhinema tootja ja tarbija otsesidemetel. Eesti NSV pidi välja kujundama oma maksusüsteemi. Kohalikud eelarved tuli lahutada ENSV eelarvest. Toona olid need mõtted vastuolus kommunistliku partei poliitikaga ja pälvisid võimurite pahameele.

IMEt kunagisellisenä ellu ei viidud, osa selle elementide sisaldus Rahvarinde majandusprogrammis. IME sisendas üldrahvalikku lootust majandusliku iseseisvuse võimalikkusele. Poliitiline iseseisvusliikumine oli alanud 23. augustil 1987 Hirvepargi koosolekuga.

http://www.estonica.org/et/Isemajandav_Eesti_IME/

2.1. Mida tähendab 1987. aastal välja töötatud majandusprogrammi lühend IME?

1 p 14

2.2. Nimeta üks programmis sisalduv seisukoht.

1 p 15

2.3. Milline oli programmis esitatud seisukohtade mõju Eesti ühiskonnale?

1 p 16

2.4. Mis oli perestroika?

1 p 17

3. Iseseisvuse taastamine. (4 p)

Loe tekst läbi. Vasta küsimustele teksti ja oma teadmiste põhjal.

Poliitilise elu demokratiseerimine oli teravalt päevakorrale tõstnud rahvaste enesemääramise küsimuse. Mitu liiduvabariiki esotsas Eestiga võtsid vastu suveräänsusdeklaratsiooni ja hakkasid taotlema täielikku iseseisvust. Keskvoim püüdis seda aga lämmatada. Mitmel pool kasvasid rahvuskonfliktid veristeks kokkupõrgeteks. Järjest mõjukamaks muutus NSV Liidu suurim liiduvabariik Vene Föderatsioon esotsas Boriss Jeltsiniga. /.../

19. augustil 1991. aastal püüdis võimule tulla Riiklik Erakorralise Seisukorra Komitee (RESK). President Gorbatšov suleti Krimmis koduaresti. /.../ Venemaa demokraatlikud jõud esotsas Jeltsiniga astusid aga otsustavalt riigipöördekatse – augustiputši – vastu välja ja mõne päevaga poliitiline segadus riigis likvideeriti.

E. Värä, T. Tannberg, A. Pajur. Lähiajalugu. Ajaloopik 9. klassile. I osa. Tallinn, 2006. Lk 86.

Täidab
hindaja

4 p

ÜL 2

4 p

ÜL 3

3.1. Millisel pildil on Venemaa esimene president Boriss Jeltsin? Märki õige pilt plussiga (+).


☐

☐

☐

Täidab
hindaja

1 p

3.2. Eesti võttis suveräänsusdeklaratsiooni vastu 16. novembril 1988. aastal. Milles seisneb selle deklaratsiooni tähtsus?

1 p

3.3. Mis oli augustiputši tulemus Eesti, mis Nõukogude Liidu jaoks?

Eesti jaoks:

Nõukogude Liidu jaoks:

2 p

III. EESTI 1991–2004 5 p

1. Majandus. (2 p)

Millised olulised muutused leidsid Eesti Vabariigi taastamise järel aset majanduses? Too kaks näidet.

1)

2)

2 p ÜL 1

2. Rahvusvahelised organisatsioonid. (3 p)

2.1. Mis organisatsiooni lipp on pildil?



3 p ÜL 2

2.2. Kirjuta lühendi järel organisatsiooni eestikeelne täisnimi.

EL –

NATO –

1 p

1 p

2.3. Vali ülesandest 2.2 üks organisatsioon ja põhjenda, miks on sellesse kuulumine Eestile oluline.

Organisatsioon:

Põhjendus:

1 p

IV. MAAILM KAHE MAAILMASÕJA VAHEL 1918–1939 10 p

1. Rahvusvaheline olukord maailmasõdade vahelisel perioodil. (5 p)

Loe tekst läbi. Vasta küsimustele teksti ja oma teadmiste põhjal.

Esimese maailmasõja järel valitsesid maailmas **patsifismi**ideed, mis pidid tulevikus suured sõjad ära hoidma. Loodi Rahvasteliit ja sõlmiti kokkuleppeid, sh näiteks Briand-Kellogi **pakt**, mis keelustas sõja kui rahvusliku poliitika vahendi. Et see pakt ei sisaldanud aga **desarmeerimise** nõuet ega näinud ette karistusmeetmeid sõja algatajate suhtes, siis ei suutnud see lõplikult sõjalisi kokkupõrkeid ära hoida. Samuti kujunes 1920.ndatel keeruliseks probleemiks **reparatsioonide** maksmine, mistõttu puhkes 1923.a Ruhri kriis. Probleemi lahendamiseks töötas rahvusvaheline komisjon välja Dawesi plaani, mis sisaldas endast Ruhri piirkonna **demilitariseerimist** ja Saksamaale laenude ning maksetähtaegade pikenduste andmist. Plaani elluviimist juhtisid Ameerika Ühendriigid, kes sõja lõppedes olid valinud hoopis **isolatsionismi**, kuulutanud välja **neutraliteediseaduse** ning keeldunud **ratifitseerimast** Versailles' rahulepingut.

Teksti aluseks on E. Vära, A. Pajuri, T. Tannberg. Lähiajalugu. Ajalooõpik 9. klassile. I osa. Tallinn, 2006. Lk. 18, 49.

1.1. Leia igale mõiste seletusele tekstis esile tõstetud sõnade hulgast õige vaste.

- _____ – maailmavaade, mis eitab igasugust sõda
- _____ – relvastuse ja relvajõudude vähendamine või likvideerimine
- _____ – sõja võitnud riigile tekitatud kahju osaline või täielik hüvitamine sõja kaotanud riigi poolt

1.2. 1919. aastal kirjutati alla esimese maailmasõja lõpetanud Versailles' rahulepingule. Millised olid selle lepingu tingimused Saksamaale?

1) relvastusalased piirangud (nimeta üks): _____

2) territoorium ja rahvastik (nimeta üks): _____

1.3. Nimeta üks 1930. aastate sõjaline konflikt, mille lahendamisel osutus Rahvasteliit jõuetuks. Nimeta selle konflikti agressorriik.

Konflikt: _____

Agressorriik: _____

Täidab
hindaja

5 p

ÜL 1

1 p

2 p

2 p

2. Demokraatia ja diktatuurid. (5 p)

Vasta küsimustele põhikooli ajaloo atlase kaartide nr 90 ja 91, lk 82 abil.

2.1. Nimeta 1920. aastast

üks autoritaarne riik: _____

üks totalitaarne riik: _____

üks demokraatlik riik: _____

2.2. Nimeta 1938. aastast üks riik, mis võrreldes 1920. aastaga

muutus autoritaarseks: _____

muutus totalitaarseks: _____

jäi demokraatlikuks: _____

2.3. Nimeta kaks demokraatiale iseloomulikku joont.

1) _____

2) _____

2.4. Nimeta üks põhjus, miks osas riikides kehtestati maailmasõdade vahelisel perioodil diktatuur.

Täidab
hindaja

5 p

ÜL 2

1 p

28

1 p

29

2 p

30

1 p

31

V. TEINE MAAILMASÕDA 1939-1945 9 p

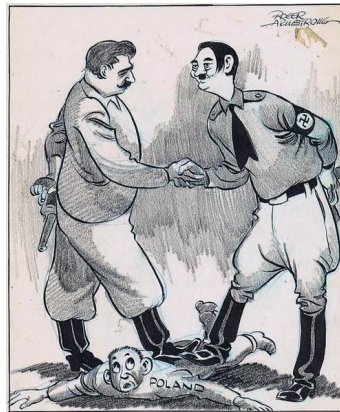
1. Sõja põhjused ja vallandumine. (5 p)

1.1. Erinevalt demokraatlikest lääneriikidest olid nii Saksamaa kui Nõukogude Liit teiseks maailmasõjaks üsna põhjalikult valmistunud. Too mõlema kohta üks põhjus, mis ajendas neid sõda alustama.

Saksamaa: _____

NSVL: _____

1.2. Millisele sündmusele, mis leidis aset kaheksa päeva enne teise maailmasõja algust, viitavad karikatuurid? Kuidas mõjutas see sündmus Balti riikide saatust?



Sündmus: _____

Mõju Balti riikide saatusele: _____

1.3. Milline loetletud sündmustest avaldas sinu arvates kõige suuremat mõju teise maailmasõja puhkemisele? Märki üks sündmus plussiga (+) ja põhjenda oma valikut.

☐

Austria anšluss

☐

Müncheni kokkulepe

☐

Molotovi-Ribbentropi pakt

Põhjendus: _____

Täidab
hindaja

5 p

☐

ÜL 1

2 p

☐

32

2 p

☐

33

1 p

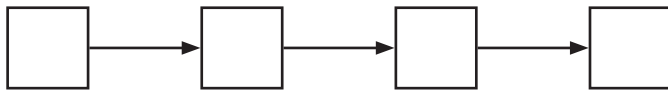
☐

34

2. Sõja käik. (2 p)

Kanna sündmuste ees olev täht sündmuste toimumise järjekorras ajateljele. Alusta varasemast. Kõik sündmused õiges järjestuses 2 p, 3 sündmust omavahel õiges järjestuses 1 p.

- A – Talvesõda Soome ja Nõukogude Liidu vahel
- B – Normandia dessant ja teise rinde avamine
- C – Öhusõda Suurbritannia vastu
- D – Tuumapommide heitmine Jaapani linnadele



3. Muutused Euroopa kaardil. (2 p)

Otsusta põhikooli ajaloo atlasele ja enda teadmistele tuginedes, millised järgmistest muutustest Euroopa kaardil leidsid aset esimese ja millised teise maailmasõja tagajärjel. Kirjuta vastuse number vastavasse kasti. Kõik õiged 2 p, 3-5 õiget 1 p.

esimese maailmasõja tagajärjel	teise maailmasõja tagajärjel

- 1 – Saksa keisririigi kokkuvarisemine
- 2 – Soome loovutas osa oma territooriumist Nõukogude Liidule
- 3 – Üheksa riigi iseseisvumine
- 4 – Balti riikide iseseisvuse kaotamine
- 5 – Ida-Preisimaa jagamine Poola ja Nõukogude Liidu vahel
- 6 – Poola koridori loomine

Täidab
hindaja

2 p

35

ÜL 2

2 p

36

ÜL 3

VI. KÜLM SÕDA. NSV LIIT JA IDABLOKI LAGUNEMINE 7 p

1. Külma sõja kriisid. (5 p)

1.1. Mis riikide vastasseis moodustas külma sõja telje?

a) _____ b) _____

1.2. Mis numbriga on kaardil tähistatud järgmised külma sõja aegsed kriisid: Vietnami sõda, Korea sõda ja Kuuba kriis? Kõik õiged 2 p, 2 õiget 1 p.



Vietnami sõda _____ Korea sõda _____ Kuuba kriis _____

1.3. Vali ülesandest 1.2. üks kriis ning nimeta selle kriisi üks põhjus ja üks tagajärg.

Kriis: _____

Põhjus: _____

Tagajärg: _____

2. Berliini müür. (2 p)

Nõukogude Liidu initsiatiivil ehitatud Berliini müür kujunes külma sõja ja lõhestatud maailma sümboliks.

2.1. Miks Berliini müür ehitati?

2.2. Mis sündmust kajastab foto?



Täidab
hindaja

5 p

14 ÜL 1

1 p 37

2 p 38

2 p 39

2 p

ÜL 2

1 p 40

1 p 41

VII. KULTUUR XX SAJANDIL. ELUOLU XX SAJANDI TEISEL POOLEL 4 p

1. Kultuuri, tehnika ja teaduse areng. (2 p)

Otsusta, kas sündmus toimus enne või pärast teist maailmasõda. Märki õigesse lahtrisse pluss (+). 5-6 õiget 2 p, 3-4 õiget 1 p.

enne teist maailmasõda		pärast teist maailmasõda
	vennad Wrightid sooritavad esimese mootorlennu	
	tummfilmide õitseaeg	
	kloonimine	
	kosmoseajastu algus	
	raadio leiutamine	
	Interneti kasutuselevõtt	

2. Propaganda. (2 p)

Fotol on 1936. aastal peetud Berliini olümpiamängude meeste kaugushüppevõistluse medalistide autasustamine. Olümpiavõitjaks tuli ameeriklane Jesse Owens, hõbedale sakslane Luz Long ja pronksile jaapanlane Naoto Tajima.

2.1. Jesse Owens võitis Berliini mängudelt kokku neli kuldmedalit. Miks Hitlerile ja natsi-Saksamaale tema edu ei meeldinud?

2.2. Kuidas kasutasid diktaatorid sporti propaganda-vahendina?



Täidab
hindaja

2 p

42

ÜL 1

2 p

ÜL 2

1 p

43

1 p

44

Eksamitöös kasutatud piltide allikad:

Ül. I.2. Fragment Postimehe esilehest nr. 262, 29.09.1939: <https://dea.digar.ee/article/postimeesew/1939/09/29/2>

Ül. II.3.1. Perestroika-aegsed poliitikud: <http://www.norden.org/en/news-and-events/images/people/others/arnold-ruutel/view>, <http://state.kremlin.ru/president/allbio>, <http://visualrian.ru/ru/site/gallery/#359290>

Ül. III.2.1. Lipp: <https://fotw.info/images/u/uno.gif>

Ül. V.1.2. Karikatuurid: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/7e/StalinHitler.jpg>, <https://www.pinterest.com/pin/534450680754141946/>

Ül. VI.1.2. Kontuurkaart: http://openclipart.org/people/molumen/molumen_world_map.svg

Ül. VI.2.2. Foto: <https://www.usnews.com/news/articles/2009/11/10/bush-fall-of-berlin-wall-set-in-motion-by-people>

Ül. VII.2. Autasustamine Berliinis: <https://rarehistoricalphotos.com/jesse-owens-wins-gold-nazi-germany/>

MÄRKMED